

1 Wyjaśnienia

w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

Biorąc pod uwagę dotychczasowy dorobek orzeczniczy w sprawach dotyczących kar pieniężnych nakładanych przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,¹ a także wychodząc naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorców, Prezes Urzędu przyjmuje niniejsze Wyjaśnienia w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych w sprawach związanych z naruszeniem art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.²

Celem Wyjaśnień jest zwiększenie transparentności w zakresie metodologii ustalania wysokości kar na podstawie ustawy za naruszenia, o których mowa powyżej. Wyjaśnienia pozwolą na dokonanie przez przedsiębiorcę wstępnego oszacowania kary, którą mogłoby być zagrożone działanie niezgodne z przepisami ustawy.

Wyjaśnienia nie mają na celu, ani nie mogą regulować materii karania w sposób szerszy, ani tym bardziej sprzeczny z przepisami ustawy. Wskazują one wyłącznie sposoby ustalania wysokości kar przewidzianych ustawą.

Wyjaśnienia nie mają charakteru prawnie wiążącego, niemniej jednak fakt ich opublikowania należy interpretować w ten sposób, iż Prezes Urzędu będzie ustalał kary pieniężne w oparciu o zamieszczone w Wyjaśnieniach kryteria.

1. Przychód właściwy

Podstawą obliczenia wysokości kary pieniężnej jest przychód osiągnięty przez przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

¹ Prezes Urzędu.

² Dz.U. Nr 50, poz 331 z późn. Zm.

2. Waga naruszenia

2.1 Naruszenia na etapie kontraktowania

Podziału naruszeń dokonano ze względu na etap kontraktowania (zawierania umowy), na jakim doszło do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Uznano, iż etap kontraktowania ma wpływ na poziom swobody w podejmowaniu decyzji rynkowych przez konsumentów, co z kolei decyduje o wadze naruszenia.

Dokonano zatem gradacji, w której jako najpoważniejsze uznano naruszenia zbiorowych interesów konsumentów dokonywane na etapie wykonywania kontraktu, a w dalszej kolejności naruszenia na etapie zawierania kontraktu oraz naruszenia na etapie przedkontraktowym. Prezes Urzędu wyróżnia trzy rodzaj naruszeń:

- a) naruszenie na etapie przedkontraktowym, którego istotą jest zachowanie przedsiębiorcy ukierunkowane na pozyskiwanie konsumentów lub złożenie oferty konsumentom, mające na celu skłonienie do zawarcia kontraktu od 0,02 do 0,3 % przychodu,
- b) naruszenie na etapie zawierania kontraktu, którego istotą jest zachowanie przedsiębiorcy wobec konsumenta, wyrażającego zamiar zawarcia kontraktu polegające na naruszeniu przepisów prawa wpływające na treść kontraktu od 0,05% do 0,6% przychodu,
- c) naruszenie na etapie wykonywania kontraktu, którego istotą jest zachowanie przedsiębiorcy polegające na wykorzystaniu przewagi wynikającej z zawarcia kontraktu poprzez zniekształcanie wynikających z przepisów praw i obowiązków stron kontraktu od 0,1% do 0,7% przychodu.

Waga naruszenia, poprzez ocenę jego szkodliwości będzie oceniana w ramach każdej kategorii. Waga naruszenia będzie znajdowała odzwierciedlenie w wysokości kary. Waga naruszenia winna być ustalana w oparciu o kryteria obiektywne mające obrazować wpływ naruszenia na sytuację konsumentów, w tym okres trwania naruszenia.

2.2 Stosowanie niedozwolonych postanowień umownych wpisanych do rejestru

Jako odrębną kategorię wyodrębniono naruszenia zbiorowych interesów konsumentów polegające na stosowaniu niedozwolonych postanowień umownych wpisanych do rejestru³ prowadzonego przez Prezesa UOKiK. Zadecydowała o tym specyficzna dla tej kategorii przesłanka bezprawności, wynikająca jedynie z tożsamości badanych postanowień umownych z postanowieniami uznanymi za niedozwolone i wpisanymi do rejestru, nie zaś z przepisów ogólnie obowiązujących.

Za każde niedozwolone postanowienie umowne kwota bazowa będzie wynosić od 0,02% do 0,1% przychodu.

W przypadku kumulacji naruszeń polegających na stosowaniu niedozwolonych postanowień umownych kwota bazowa nie przekroczy 0,6% przychodu.

Gradacja poszczególnych klauzul dokonywana będzie z uwzględnieniem stopnia ich szkodliwości dla interesów ekonomicznych⁴ konsumentów, w tym okres trwania naruszenia.

3. Kwota bazowa

Kwota ustalona w oparciu o kryterium, określone w pkt 2 stanowi kwotę bazową służącą do ustalania wysokości kary według kryteriów wskazanych poniżej.

Kwota bazowa może być zmniejszona - jednak nie więcej niż o 80% - jeżeli udział przychodów przedsiębiorcy z działalności, której dotyczy zarzut naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w przychodzie, o którym mowa w pkt 1, jest niewielki.

4. Okoliczności łagodzące i obciążające

Okoliczności stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów mogą wpłynąć na obniżenie lub podwyższenie wymiaru kary. Okoliczności łagodzące i obciążające będą oceniane przy uwzględnieniu kontekstu sprawy. Co do zasady poszczególne okoliczności łagodzące lub obciążające mają różną wagę. W związku z tym procent, o jaki ustalona kwota bazowa będzie mogła ulec zwiększeniu lub zmniejszeniu będzie różny.

4.1 Okoliczności łagodzące

Jako okoliczności łagodzące traktowane są w szczególności:

- a) zaniechanie przez przedsiębiorcę stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów przed wszczęciem postępowania przez Prezesa UOKiK, bądź niezwłocznie po jego wszczęciu - zmniejszenie o 30%;
- b) aktywne współdziałanie z Prezesem UOKiK w trakcie postępowania, w szczególności przyczynienie się do szybkiego i sprawnego przeprowadzenia postępowania - zmniejszenie do 20%;
- c) pozytywna reakcja na wszczęcie postępowania poprzez podjęcie działań mających na celu zaprzestanie praktyki, jakkolwiek nie stanowiących pełnego zaprzestania - zmniejszenie o 10%-20%;
- d) dobrowolna rekompensata osobom poszkodowanym szkody poniesionej na skutek naruszenia - zmniejszenie o 10%-20%.

³ Zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzi Prezes Urzędu na podstawie prawomocnych wyroków uwzględniających powództwo, które Prezesowi Urzędu przesyła sąd ochrony konkurencji i konsumentów (art. 479⁴⁵ k.p.c.). Rejestr jest dostępny na stronach www.uokik.gov.pl.

⁴ Pod pojęciem interesów ekonomicznych konsumentów należy rozumieć zarówno naruszenie interesów *stricto* ekonomicznych (o wymiarze majątkowym), jak również uniemożliwienie konsumentom dokonywania transakcji handlowych z przedsiębiorcami przy całkowitym zrozumieniu rzeczywistego sensu ekonomicznego i prawnego warunków dokonywanych czynności na etapie przedkontraktowym oraz w czasie wykonywania umowy, czego urzeczywistnieniem jest m.in. abstrakcyjnie pojmowane prawo do rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji w komunikacji pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem.

4.2 Okoliczności obciążające

Jako okoliczności obciążające traktowane są w szczególności:

- a) umyślność naruszenia - zwiększenie o 50 %, z zastrzeżeniem przypadku naruszenia zakazu stosowania niedozwolonych postanowień umownych wpisanych do rejestru przez przedsiębiorcę stosującego postanowienie uznane za niedozwolone w wyniku powództwa wytoczonego wobec niego, w którym zwiększenie nastąpi o 100 %;
- b) uprzednie stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, przy czym jako okoliczność szczególnie obciążającą uznaje się powtórne, umyślne naruszenie tego samego rodzaju (obejmujące ten sam sposób naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, np. reklama wprowadzająca w błąd, stosowanie klauzul wpisanych do rejestru) - zwiększenie o 25 %-35 %;
- c) znaczny zasięg terytorialny naruszenia:
 - zasięg ogólnopolski - zwiększenie o 20 %
 - zasięg ponadlokalny - zwiększenie o 5 %-10 %;
- d) znaczne korzyści uzyskane w związku ze stosowaniem stwierdzonej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów - zwiększenie o 10 %-20 %.

4.3 W przypadku kumulacji okoliczności łagodzących kara nie może zostać zmniejszona o więcej niż 90% kwoty bazowej.

4.4 W przypadku kumulacji okoliczności obciążających kara nie może zostać zwiększona o więcej niż 200% kwoty bazowej.

5. Nadzwyczajne podwyższenie kary

Jeżeli nadzwyczajne okoliczności sprawy, takie jak w szczególności: wyjątkowa szkodliwość działań, wielokrotne uprzednie stosowanie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, wskazują, że kara ustalona według kryteriów wskazanych w pkt. 2-4 nie spełni swoich celów, Prezes UOKiK może podwyższyć nakładaną karę.

6. Maksymalna wysokość kary

Nalożona kara nie może przekraczać 10% przychodów przedsiębiorcy w roku poprzedzającym wydanie decyzji. Jeżeli wysokość ustalonej kary przekracza tę wartość, karę nakłada się w maksymalnej wysokości.

7. Kara w szczególnie niskiej wysokości

Prezes UOKiK może nałożyć karę w szczególnie niskiej wysokości, jeśli wystąpią okoliczności, które w ocenie Prezesa UOKiK zapewnią, iż kara w niższej wysokości spełni swoje cele.

Warszawa, luty 2009 r.